

## ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА АВТОРСЬКИХ ПРАВ, ЯКІ ПЕРЕДАЮТЬСЯ В КОЛЕКТИВНЕ УПРАВЛІННЯ

*Ця стаття присвячена розгляду авторських прав, які передаються в колективне управління. Колективне управління слід розглядати як діяльність окремих суб'єктів, спрямовану на реалізацію можливостей, які містяться в змісті майнових прав, переданих автором на колективній основі. Законодавство усіх країн прагне належним чином забезпечити творців відповідними матеріальними благами і Україна не є виключенням.*

*Данная статья посвящена рассмотрению авторских прав, которые передаются в коллективное управление. Коллективное управление следует рассматривать как деятельность отдельных субъектов, направленную на реализацию возможностей, содержащихся в имущественных правах, переданных автором на коллективной основе. Законодательство всех стран стремится должным образом обеспечить творцов соответствующими материальными благами и Украина не исключение.*

*This article deals with the copyright, which are passed to the collective management. Collective management should be viewed as an activity of individual subjects to achieve the opportunities that appear in the content of property rights transferred by the author on a collective basis. Legislation in all countries tends to be given to the creators of the relevant material goods and Ukraine is no exception.*

**Постановка проблеми.** Традиційним об'єктом економічного обігу протягом всієї історії людства були матеріальні речі – об'єкти природи та результати матеріального виробництва. Результати творчої, інтелектуальної діяльності не були об'єктом ринкових відносин, оскільки їх реалізація, попри велике значення для розвитку людства, здійснювалася повільно. Однак на певному етапі розвитку цивілізації результати інтелектуальної діяльності почали відігравати у житті спільноти все більшу роль, а їх реалізація дала можливість отримання стабільних і досить великих прибутків [5]. Саме тому законодавство всіх країн прагне належним чином забезпечити творців відповідними матеріальними благами і правами за використання їх творів. Одні країни, економічно більш розвинені, надають творцям більше матеріальних благ і відповідних прав, інші – менше. Але в усьому світі творці нового, суспільно значимого наділені певними правами, у тому числі майновими. Майнові права творців наділяють їх юридично забезпеченою можливістю

одержувати певні матеріальні блага за рахунок монопольного використання результатів інтелектуальної діяльності [2].

Колективне управління правомірно розглядати як діяльність відповідних суб'єктів (організацій по колективному управлінню правами), направлену на реалізацію можливостей, що містяться в змісті майнових прав, переданих автором на колективній основі.

В більшості випадків автори і власники суміжних прав не можуть самі реалізовувати свої правомочності, а передають права на використання творів іншим особам. При цьому можливі ситуації, коли автор або інший правовласник не може реально проконтролювати, хто і як використовує його твір. У таких випадках згідно з Законом України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. № 3792 – XII в редакції закону України від 11 липня 2001 р. допускається створення спеціальних посередників – організацій, що управляють майновими правами на колективній основі [3, с. 30].

Законом України «Про авторське право і суміжні права», а саме Ст. 47 передбачено можливість здійснення управління авторськими майновими правами організаціями, які створюють суб'єкти авторського права і (або) суміжних прав, що мають статус юридичної особи згідно із законом. Вони діють на основі статутів, які затверджують в установленому порядку, і в межах повноважень, одержаних від суб'єктів авторського права і (або) суміжних прав на основі відповідних цивільно-правових договорів.

**Стан дослідження проблеми.** Слід зазначити, що проблеми права інтелектуальної власності досліджувалися багатьма як вітчизняними, так і зарубіжними науковцями, такими як: Ч. Н. Азімов, І. А. Безклубий, Ю. Л. Бошицький, О. В. Дзера, А. С. Довгерт, Р. В. Дроб'язко, О. В. Кохановська, Ю. В. Носик, О. А. Підпригора, О. О. Підпригора, Є. О. Харитонов, О. І. Харитонova, Р. Б. Шишка, О. О. Штефан та ін.

ЦК України майновими правами інтелектуальної власності визначає: право на використання; виключне право дозволяти використання; право перешкоджати неправомірному використанню, в тому числі забороняти таке використання; інші майнові права інтелектуальної власності, встановлені законом.

**Виклад основних положень.** Закон України «Про авторське право і суміжні права» у ст. 15 визначає коло майнових прав, що належать авторам творів науки, літератури і мистецтва. Автору або іншій особі, яка має авторське право, належить право на використання твору в будь-якій формі і будь-яким способом. Право на використання – це і є вилучення із твору його корисних якостей будь-якими способами, що не суперечать закону. Це, перш за все, забезпечення вільного

доступу інших осіб до твору. Яким чином, в який спосіб визначити цей доступ третіх осіб до твору – вирішує автор. Одним із найбільш поширених способів використання творів є їх опублікування (випуск твору в світ).

Відповідно до ст. 442 ЦК України твір вважається опублікованим (випущеним у світ), якщо він будь-яким способом повідомлений невизначеному колу осіб, у тому числі виданий, публічно виконаний, публічно показаний, переданий по радіо чи телебаченню, відображений у загальнодоступних електронних системах інформації.

Стаття 15 Закону України «Про авторське право та суміжні права» надає право автору чи іншій особі, яка має авторське право, правову можливість дозволяти або забороняти: відтворення твору; публічне виконання і публічне сповіщення творів; публічну демонстрацію і публічний показ; будь-яке повторне оприлюднення творів, якщо воно здійснюється іншою організацією, ніж та, що здійснила перше оприлюднення; переклади творів; переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів; включення творів як складових частин до збірників, антологій, енциклопедій тощо; розповсюдження творів шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників творів; подання своїх творів до загального відома публіки таким чином, що її представники можуть здійснити доступ до творів з будь-якого місця й у будь-який час за їх власним вибором; здавання в майновий найм і (або) комерційний прокат після першого продажу, відчуження іншим способом оригіналу або примірників аудіовізуальних творів, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеогамі або у формі, яку зчитує комп'ютер; імпорт примірників творів. Наведений перелік не є вичерпним, можуть бути й інші форми використання твору.

Однією із причин виникнення авторського права є виникнення можливості відтворення творчого результату, досягнутого автором, іншими особами. Треба було захистити автора від свавільного використання твору без дозволу автора, згідно з чим було закріплене монопольне право автора на відтворення твору. Це право, закріплене за автором, є фундаментальною основою сучасного авторського права. Адже право на відтворення – це право на повторне надання твору об'єктивної форми, що робить твір доступним для сприйняття іншими особами [4, 10].

За Законом України «Про авторське право і суміжні права» відтворення – це виготовлення одного або більше примірників твору, відеограми, фонограми в будь-якій матеріальній формі, а також їх запис для тимчасового чи постійного зберігання в електронній

(включаючи цифрову), оптичній або іншій формі, яку може зчитувати комп'ютер. Примірник твору – це копія, виконана у будь-якій матеріальній формі.

З правом на відтворення пов'язане й інше право автора – право доступу автора до твору образотворчого мистецтва. Автор такого твору має право вимагати від власника матеріального носія цього твору надання йому можливості здійснення права автора на відтворення зазначеного твору. Такий доступ автору необхідний для відтворення твору в копіях або в інший спосіб. Власник матеріального носія не повинен перешкоджати автору в доступі до твору, але й доступ автора не повинен порушувати права власника.

Публічне виконання і публічне сповіщення твору. За Законом публічне виконання – це подання творів, виконань, фонограм, передач організацій мовлення шляхом декламації, гри, співу, танцю та іншим способом як безпосередньо (у живому виконанні), так і за допомогою будь-яких пристроїв і процесів (за винятком передачі в ефір чи по кабелях) у місця, де присутні чи можуть бути присутніми особи, які не належать до звичайного кола сім'ї або близьких знайомих сім'ї, незалежно від того, чи присутні вони в одному місці в один і той самий час або в різних місцях у різний час.

Законом України про авторське право переклади творів визначаються як окремий об'єкт авторського права і як окремий вид використання вже оприлюдненого твору. Виключне право на переклад його твору належить автору або його правонаступникам. За своїм змістом воно є правом на переклад і використання перекладу самим автором або видачею дозволу на переклад і використання перекладу іншим особам. Видача дозволу іншій особі на переклад і використання перекладу оформляється договором між автором і перекладачем. Як правило, такий договір укладається автором з тією організацією, яка має намір використати твір автора.

Право на переклад існує протягом усього строку чинності авторського права. Дача дозволу на переклад твору на іншу мову є не що інше як ліцензійний договір. Автор може залишити за собою право під час дії договору на переклад давати дозвіл на переклад на ту саму мову й іншим особам. Проте у договорі на переклад може бути умова, за якою автор бере на себе обов'язок не видавати такого дозволу [5].

Переробки, адаптації, аранжування та інші подібні зміни творів. Внаслідок зазначених перетворень твору створюються так звані похідні твори. Ними закон визнає продукти інтелектуальної творчості, створені на основі іншого існуючого твору (переклад, адаптація, аранжування, обробка фольклору, інші переробки творів). Така переробка не повинна шкодити охороні оригінального твору. Оригінальність

похідного твору полягає у творчій переробці твору, що існував раніше. До похідних творів не належать аудіовізуальні твори, у тому числі іноземні, дубльовані, озвучені, субтитровані українською та іншими мовами.

Право на переробку належить самому автору, який може здійснити її особисто або видати дозвіл на переробку іншим особам.

Створені внаслідок переробки похідні твори є окремим об'єктом авторського права, а, отже, і об'єктом правової охорони. Будь-яка переробка твору може мати місце лише на підставі договору з автором.

Розповсюдження твору шляхом першого продажу, відчуження іншим способом або шляхом здавання в майновий найм чи у прокат та шляхом іншої передачі до першого продажу примірників твору. Майновим правом автора є також право на розповсюдження твору будь-яким способом, що не суперечить закону. Проте розповсюджуватися можуть лише твори, зафіксовані на певному матеріальному носії. Можливість розповсюдження твору може бути лише за умови, що є копії твору, які можуть бути випущені в цивільний обіг. Зрозуміло, що не відтворений твір не може бути випущений в обіг.

Закон не визначає, в якій кількості твір має бути відтворений для розповсюдження. Розповсюдженням визнається продаж примірників творів, здавання у прокат чи випуск творів в обіг іншим способом навіть в обмеженій кількості. Закон не визначає також способів і форм розповсюдження, називаючи лише продаж, майновий найм, прокат, але це не означає, що розповсюдження обмежуються лише цими способами.

Правомірно опубліковані твори, введені в цивільний обіг, можуть розповсюджуватися далі без згоди автора і виплати авторської винагороди. Адже власник матеріального носія твору може ним розпорядитися на свій розсуд незалежно від волі автора. Власник примірника твору може його продати, подарувати, передати у тимчасове безоплатне користування тощо. Здавання в майновий найм після першого продажу, відчуження іншим способом примірників аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також творів, зафіксованих у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер – це особливості авторського права України. Як виняток із загального правила, за яким твори, випущені в цивільний обіг правомірним чином, тобто з дозволу автора, примірники аудіовізуальних творів, комп'ютерних програм, баз даних, музичних творів у нотній формі, а також твори, зафіксовані у фонограмі чи відеограмі або у формі, яку зчитує комп'ютер і після першого продажу можуть розповсюджуватися лише з дозволу автора. Автору (авторам) цих творів належить право дозволяти їх розповсюдження і

після першого продажу, а також забороняти розповсюдження зазначених творів, якщо таке розповсюдження мало місце.

Імпорт примірників творів – це також майнове право автора, що є різновидом розповсюдження твору. Адже ввіз в Україну примірників творів, що охороняються авторським правом, без дозволу автора є порушенням його виключних прав. Відповідно до Закону про авторське право ввіз на митну територію України примірників творів, що були відтворені за кордоном навіть з дозволу автора, визнається порушенням авторських прав. Таке обмеження імпорту примірників творів зумовлюється тим, що авторське право має територіальний характер, тобто його чинність поширюється лише на територію, де воно виникло. Згідно з цим розповсюдження примірників відтвореного за кордоном твору мають бути під контролем автора. Якщо такі примірники твору будуть завезені в Україну із-за кордону, то це може призвести до порушення майнових прав автора шляхом зменшення попиту на примірники творів, відтворених в Україні з дозволу автора.

Закон України «Про авторське право і суміжні права» передбачає ще одне, нове виключне право, якого авторське право, що діяло раніше, не знало. Йдеться про право слідування.

Стаття 448 ЦК України наділяє автора невідчужуваним правом на одержання грошової суми у розмірі п'яти відсотків від суми кожного продажу оригіналу художнього твору чи оригіналу рукопису літературного твору, наступного за відчуженням оригіналу, здійсненого автором. Зазначена сума сплачується продавцем оригіналу твору.

Зазначене правило переходить до спадкоємців і діє до закінчення строку чинності майнових прав інтелектуальної власності на твір.

Збір і виплата винагороди, одержаної внаслідок використання права наслідування, здійснюється особисто автором, через його повіреного або через організації, що управляють майновими правами авторів на колективній основі.

Право наслідування характеризується певними ознаками. Передусім цим правом відповідно до Закону наділяються автори лише літературних та художніх творів. При цьому право наслідування виникає в авторів при продажу лише оригіналів твору, тобто унікальних матеріальних носіїв літературних та художніх творів, живопису, скульптури, графіки тощо.

Проте найважливішим майновим правом автора є право на винагороду. Раніше уже підкреслювалося, що переважна більшість результатів інтелектуальної діяльності створюються з метою одержання відповідної винагороди. Інтелектуальна, творча діяльність – це своєрідний засіб здобування коштів для пристойного забезпечення існування.

У спеціальній літературі тривалий час велася жвава дискусія про юридичну природу авторської винагороди. Не вдаючись у сутність цієї дискусії, все ж слід визнається, як своєрідна плата за працю, підвищена плата за більш високий рівень праці [6].

Принципове положення ЦК України та Закону про авторське право полягає в тому, що будь-який твір може бути використаний лише з дозволу автора і за вказану в договорі винагороду. За винятком випадків, передбачених статтями 21 – 25 цього Закону, особа, якій належить авторське право, має право вимагати виплати винагороди за будь-яке використання її твору. Винагорода може здійснюватися у вигляді одноразового платежу (одноразова винагорода), у формі відрахувань (відсотків) за кожний проданий примірник чи кожне використання твору або складатися зі змішаних платежів.

Розмір, порядок обчислення і виплати винагороди за створення і використання твору встановлюється сторонами в авторському договорі. Винагорода може визначатися також у договорах, що укладаються організаціями, які управляють майновими правами авторів на колективній основі, з користувачами.

Кабінет Міністрів України може встановлювати мінімальні ставки авторської винагороди, що індексуються одночасно з індексацією мінімальних розмірів заробітної плати.

Отже, розмір винагороди, порядок її обчислення і виплати встановлюється угодою між автором і користувачем, що укладається обов'язково в письмовій формі.

Зміст права на винагороду полягає в тому, що автору твору надається забезпечена законом можливість вимагати виплати винагороди за будь-яке використання його твору. Але це право не поширюється на визначені законом випадки так званого вільного використання твору.

Розмір винагороди та умови її виплати визначаються на підставі договорів між вказаними виробниками, імпортерами та організаціями, що управляють майновими правами авторів на колективній основі.

Зазначені організації самі узгоджують з користувачами розмір винагороди, здійснюють її збір і поділяють між суб'єктами авторських і суміжних прав – пропорційно фактичному використанню творів і об'єктів суміжних прав.

#### *Література:*

1. Закон України «Про авторське право і суміжні права» від 23 грудня 1993 р. № 3792-ХІІ в редакції Закону України від 11 липня 2001 р.
2. Мікульонюк І. О. Основи інтелектуальної власності : навч. пос. / І. О. Мікульонюк. – К. : ІВС Видавництво «Політехніка», 2005. – 232 с.
3. Гришаев С. П. Авторское право / С. П. Гришаев. – М. : ГАРАНТ, 2005. – С. 30.

4. Підпригора О. Авторське право і суміжні права в новому Цивільному кодексі України // Інтелектуальна власність – 2004. – № 8 – С. 9 – 12.
5. Право інтелектуальної власності: Підручник / О. А. Підпригора, О. О. Підпригора. – К. : Атіка, 1998. – 385 с.
6. Харитонova О. І. Деякі проблемні питання визначення змісту права інтелектуальної власності // Актуальні проблеми держави і права : зб. наук. пр. – Одеса: Юридична література, 2008. – Вип № 43. – С. 55 – 60.

УДК 343.985:343.622-058.55

Сайчин С. О., м. Одеса

## ОСОБЛИВОСТІ ОГЛЯДУ МІСЦЯ ПОДІЇ ПРИ ВИЯВЛЕННІ ТРУПА НОВОНАРОДЖЕНОЇ ДИТИНИ

*Огляд місця події по справам про дітовбивство являється важливою слідчою дією, в якій необхідно визначити межі огляду, здійснити детальний огляд трупа і прилеглої території. В зв'язку із збільшенням кількості даного виду злочину в Україні, бажано звернутися до дослідження цієї проблеми.*

*Осмотр места происшествия по делам о детоубийстве является важным следственным действием, при котором необходимо определить границы осмотра, произвести тщательный осмотр трупа и прилегающей территории. В связи с ростом совершения данного вида преступлений в Украине, целесообразно обратиться к исследованию этой проблематики.*

*Examination of occurrence site in cases of infanticide is an important investigation action, during which the limits of the inspection must be defined, a careful examination of the corpse and the surrounding territory should be done. Due to the growth of these crimes commission in Ukraine, it is advisable to study this appeal issues.*

Побудова правої держави покликана забезпечити верховенство закону, непорушність основних прав і свобод людини, охорону прав і законних інтересів громадян.

Таке положення повністю погоджується зі ст. 3 Загальної декларації прав людини, у якій говориться, що кожна людина має право на життя, на свободу й на особисту недоторканність. Основи правового статусу громадянина також закріплені в інших міжнародних актах і деклараціях. Зокрема, у Міжнародному пакті про цивільні й політичні права (1966 р.), Заключному акті Наради по безпеці й співробітництву в Європі (1989р.), у Конституції України (розділ 2 «Права, свободи